

Faktori rizika za razvoj raka prostate

Pišu: mr.sc. Ivo Trogrlić i Dragan Trogrlić

Firma „ Dren „ Žepče

tel/fax: 00387-(0)32-881-774, 00387-61-461-517

Serijski članak na ovoj stranici ima za cilj da čitaocima prikaže najnovije spoznaje vezane za rak prostate. Govorit ćemo o faktorima rizika, najnovijim dijagnostičkim metodama, novim načinima liječenja, genskoj podlozi za nastanak ovog oboljenja kao i mogućem preventivnom djelovanju u cilju sprječavanja nastanka raka prostate.

Rak prostate u svijetu je četvrti po učestalosti među muškarcima, odmah iza raka pluća, debelog crijeva i želuca, dok je kod muškaraca starijih od 65 godina najčešći oblik raka. Godišnje u svijetu oboli oko 680 000 muškaraca, a oko 250 000 ih umre. Iako se radi o najviše proučavanom malignom tumoru rezultati njegovog liječenja još su daleko od željenog. U razvijenim zemljama rak prostate u muškaraca je na drugom mjestu po učestalosti, ali je i smrtnost od ovog oboljenja manja, zbog boljeg preventivnog djelovanja, što podrazumjeva redovite kontrole, rano otkrivanje, a samim tim i veći uspjeh liječenja, kao i bolja zdravstvena zaštita uopšte.

Faktori rizika

Starost muškarca je jedan od najrizičnijih faktora za dobivanje ovog oboljenja. Kod dvadesetogodišnjaka učestalost raka prostate iznosi oko 8 %, dok se kod onih iznad sedamdeset godina ovaj procenat penje na oko 70%. Ovde treba naglasiti da se broj oboljelih odnosi na sve dijagnosticirane karcinome prostate, računajući i tzv. latentne (indolentne) oblike raka koje imaju gotovo benigni tok i koji oboljelom do kraja života ne pravi veće probleme i nosioci latentnog raka prostate umiru od nekog drugog uzroka, a ne od ovog oblika raka. Godišnje se najviše oboljelih otkrije u razvijenim zemljama, ali tako veliki broj oboljelih se može pripisati i redovnoj kontroli muške populacije u ovim zemljama, a ne većoj sklonosti ili nekim genetskim predispozicijama. Primjećeno je to da rasa igra određenu ulogu. Tako najviše oboljevaju pretstavnici crne rase, nešto manje bijele, a najmanje oboljelih je u Kini i Japanu, odnosno među pretstavicima žute rase. Međutim kod Kineza koji su migrirali u SAD, uočeno je povećan broj oboljelih, što ukazuje da određeni način života i prije svega ishrana, igraju određenu ulogu u nastanku raka prostate. To je, uostalom, i potvrđeno novijim istraživanjima.

Muški članovi u pojedinim obiteljima češće oboljevaju od raka prostate nego što je to uobičajeno, što ukazuje na nasljeđivanja genetskih anomalija koje ubrzavaju pojavu ove bolesti. Smatra se da je oko 10% ukupno oboljelih genetski predisponirano za rak prostate. Zdravi muški članovi obitelji u kojoj su dva ili više pripadnika oboljela od raka prostate treba da počnu sa kontrolnim pregledima između 35. i 40. godine života.

Česte infekcije i dugotrajne upale takođe mogu doprinjeti nastanku raka prostate. Razlog tome su toksini koji se u tim procesima stvaraju, a koji mogu oštetiti DNA stanica (ćelija) prostate.

Profesionalni rizik i hormonska ovisnost

Radnici u tvornicama pesticida, kao i zemljoradnici koji pesticide koriste, imaju povećan rizik za dobivanje raka prostate. Najveće iznenađenje bilo je otkriće da oni koji

rade u drvnoj industriji izrazito često oboljevaju, a pokazalo se da je glavni krivac drvena prašina (piljevina). Radnici koji rade na održavanju pruge, takođe su često pogodeni, a uzrok tome je dodir sa izrazito kancerogenim supstancama koje se koriste kod impregnacije drvenih pragova. Često oboljevaju i oni radnici koji rade u termoelektranama, kao i oni koji rade u tvornicama lakova i boja ili rade sa njima.

Visoka razina muškog spolnog hormona testosterona, a posebno njegovog aktivnijeg oblika dihidrotestosterona (DHT), povećava rizik nastanka raka prostate. Enzim odgovoran za pretvaranje testosterona u dihidrotestosteron je 5-alfa reduktaza i pretpostavka je da se blokiranjem ovog enzima smanjuju se šanse za dobijanje raka prostate. Na ovome se zasniva djelovanje lijeka finasterida kojim bi se prevenirao ovaj oblik raka.

Nema dokaza da je rak prostate povezan sa djelovanjem virusa. Istina neke novije studije ukazuju na moguću vezu između nekih oblika raka prostate i humanog papiloma virusa (HPV), ali čvrstih dokaza nema i očekuje se da istraživanja koja su u toku daju konačan odgovor na ovo pitanje.

Ima dosta dokaza da previše hrana životinjskog porijekla pogoduje razvoju i rastu raka, pogotovo ako se uz ovu hranu ne unosi dovoljne količine voća i povrća. Posebno štetno je suho i prženo meso, polugotovi mesni proizvodi (kobasice, hrenovke), mlijeko visoke masnoće i margarin. Treba napomenuti da je margarin proizvod biljnog porijekla i dobija se iz biljnih ulja. Međutim pretvaranjem biljnih ulja u kruto stanje stvaraju se tzv. trans masnoće koje djeluju izrazito nepovoljno na ljudsko zdravlje.